

Bytová náhrada rozvedenému manželovi

Lze-li z důvodu uvedeného v § 711 odst. 1 písm. d/ obč. zák. (pro nezaplacení nájemného nebo úhrady za plnění poskytovaná s užíváním bytu za dobu delší než tři měsíce) postihnout výpovědí právo nájmu bytu, musí se k uvedené okolnosti (k nepřispívání na nájemné a na úhradu za plnění poskytovaná s užíváním bytu) v řízení o zrušení práva společného nájmu bytu manžely přihlédnout alespoň při rozhodování o formě bytové náhrady ve smyslu § 712 odst. 3 věty druhé obč. zák.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn.26 Cdo 1311/2003, ze dne 24.6.2004)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyně M. V., zastoupené advokátkou, proti žalovanému M. V., zastoupenému advokátkou, o zrušení práva společného nájmu bytu, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 9 pod sp. zn. 8 C 106/2000, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 29. ledna 2003, č. j. 62 Co 548/02-123, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 29. ledna 2003, č. j. 62 Co 548/02-123, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Obvodní soud pro Prahu 9 (soud prvního stupně) v pořadí třetím rozsudkem ze dne 8. srpna 2002, č. j. 8 C 106/2000-105, ve znění usnesení ze dne 18. listopadu 2002, č. j. 8 C 106/2000-118, vyhověl žalobě a zrušil právo společného nájmu účastníků k „bytu sestávajícímu se ze tří pokojů, kuchyně a příslušenství v přízemí domu čp. 564 v P., P. ul. 135“ (dále jen „předmětný byt“, resp. „byt“), určil, že výlučnou nájemkyní předmětného bytu bude nadále žalobkyně, uložil žalovanému povinnost byt vyklidit a vyklizený žalobkyni předat do patnácti dnů ode dne zajištění náhradního ubytování a rozhodl o nákladech řízení účastníků. Předchozí rozsudky soudu prvního stupně (ze dne 17. srpna 2000, č. j. 8 C 106/2000-31, a ze dne 19. dubna 2001, č. j. 8 C 106/2000-57) byly – v prvním případě k odvolání žalobkyně a ve druhém případě k odvolání žalovaného – zrušeny (usneseními Městského soudu v Praze jako soudu odvolacího ze dne 24. listopadu 2000, č. j. 62 Co 529/2000-45, a ze dne 7. září 2001, č. j. 62 Co 293/01-68) a věc byla vždy vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

K odvolání žalovaného odvolací soud rozsudkem ze dne 29. ledna 2003, č. j. 62 Co 548/02-123, v pořadí třetí rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že zrušil právo společného nájmu účastníků k předmětnému bytu, určil, že byt bude dále užívat jako nájemkyně žalobkyně, žalovanému uložil povinnost byt vyklidit a vyklizený žalobkyni předat do patnácti dnů ode dne zajištění náhradního bytu a rozhodl o nákladech řízení účastníků před soudy obou stupňů.

Odvolací soud shledal správnými výroky týkající se zrušení práva společného nájmu účastníků k předmětnému bytu, jakož i o tom, že byt bude nadále užívat jako nájemkyně žalobkyně. Neztotožnil se však s výrokem, v němž soud prvního stupně – podle § 712 odst. 3 věty druhé za středníkem zákona č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, v tehdy platném znění (dále jen „obč. zák.“) – vázal vyklizení žalovaného z bytu (z důvodů zvláštního zřetele hodných) na zajištění toliko náhradního ubytování. Na rozdíl od soudu prvního stupně totiž dovodil, že v daném případě předpoklad důvodů zvláštního zřetele hodných naplněn není. Soud prvního stupně spatřoval důvody zvláštního zřetele hodné v tom, že „po rozvodu manželství, tedy od 24.6.1999, žalovaný se nepodílel na nájemném ani na zálohách za služby, které jsou spojeny s užíváním bytu, a to s výjimkou října a listopadu 1999 a února 2000“. Naproti tomu odvolací soud opřel svůj závěr o neexistenci důvodů zvláštního zřetele hodných o skutkové zjištění, že „žalovaný jakožto společný nájemce sporného bytu nepřispíval na úhrady spojené s jeho užíváním (nájemné a služby) ... jen po přechodnou dobu, která časově spadala do období, kdy docházelo ke komplikovanému rozvodu manželství účastníků, po které oba měli odlišné představy o tom, jakým způsobem má být nakládáno s finančními prostředky rodiny“; podle názoru odvolacího soudu nelze ani přehlédnout, že „žalovaný v té době realizoval stavbu rodinného domu, která je součástí společného jmění účastníků a mezi účastníky docházelo k rozvratu manželství“.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, které – s přihlédnutím k jeho obsahu – směřuje proti

jeho měnicímu výroku o bytové náhradě. Jeho přípustnost opřela o ustanovení § 237 odst. 1 písm. a/ zákona číslo 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění po novele provedené s účinností od 1. ledna 2001 zákonem č. 30/2000 Sb. (dále jen „o.s.ř.“). Uplatněné dovolací námítky podřadila dovolacímu důvodu podle § 241a odst. 2 písm. b/ o.s.ř. Namítla, že při zkoumání otázky nepřispívání na nájemné a na plnění spojená s užíváním bytu se odvolací soud neseznámil se všemi důkazy, které v této souvislosti hodnotil soud prvního stupně. Poté uvedla, že celkově jí žalovaný z tohoto titulu dluží ke dni 1. prosince 2001 částku 35.744,- Kč. Současně vyčíslila dluh žalovaného na nájemném po jednotlivých měsících za dobu od rozvodu manželství (od 24. června 1999) do 19. března 2003. Napadla také správnost právního závěru, že nejsou dány důvody zvláštního zřetele hodné, pro něž by bylo možné vázat vyklizení žalovaného z bytu na zajištění toliko náhradního ubytování. Za důvody zvláštního zřetele hodné (ve smyslu § 712 odst. 3 věty druhé za středníkem obč. zák.) pokládá – s odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 9. dubna 2002, sp. zn. 26 Cdo 324/2002 – právě to, že žalovaný jí nepřispíval na nájemné a plnění spojená s užíváním bytu po dobu šestnácti měsíců a v současné době hradí pouze třetinu své části. Navrhla, aby dovolací soud zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 o.s.ř.), za splnění podmínky advokátního zastoupení dovolatelky (§ 241 odst. 1 a 4 o.s.ř.) a je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a/ o.s.ř., neboť směřuje proti výroku, jímž odvolací soud změnil rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé (proti výroku o bytové náhradě). V této souvislosti je zapotřebí připomenout, že po změnách, které byly v občanském zákoníku provedeny zákonem č. 509/1991 Sb., je rovněž rozhodování soudů o bytové náhradě rozhodováním ve věci samé, nikoli rozhodováním o lhůtě k plnění; lhůtou k vyklizení bytu je pouze příslušný časový úsek (do „patnácti dnů“ od právní moci rozsudku, do „patnácti dnů“ od zajištění náhradního bytu apod.), po jehož uplynutí je žalovaný povinen být ve smyslu ustanovení § 160 odst. 1 a 3 o.s.ř. vyklidit (srov. rozhodnutí uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1993, pod pořadovým číslem 28).

I když v dané věci odvolací soud, který správně přezkoumal prvostupňový rozsudek ve všech jeho výrocích (§ 212 odst. 1 písm. d/ o.s.ř.), formuloval výrok svého rozsudku tak, jakoby napadený rozsudek soudu prvního stupně změnil v celém rozsahu, ve skutečnosti – jak plyne z porovnání obsahu jednotlivých výroků napadeného rozsudku s rozsudkem soudu prvního stupně – změnil jen výrok o přisouzené bytové náhradě pro žalovaného, tj. výrok, který byl dovoláním rovněž napaden. Naproti tomu ve výroku o zrušení práva společného nájmu účastníků k předmětnému bytu a o určení žalobkyně další nájemkyní bytu je rozsudek odvolacího soudu ve srovnání s rozsudkem soudu prvního stupně obsahově shodný, tedy ve skutečnosti potvrzující, proti němuž přípustnost dovolání z ustanovení § 237 odst. 1 písm. a/ o.s.ř. nevyplývá. Přípustnost dovolání (ve smyslu § 237 odst. 1 písm. a/ o.s.ř.) se tak omezuje pouze na měnicí výrok napadeného rozsudku o bytové náhradě; ostatně žalobkyně další výroky rozsudku odvolacího soudu dovoláním ani nenapadla. Dovolací soud tedy nebyl oprávněn přezkoumat věcnou správnost potvrzujícího výroku, i když z pohledu ustanovení § 242 odst. 2 písm. d/ o.s.ř. jde o spor, v němž určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky vyplývá z právního předpisu. Propojení výroku rozsudku odvolacího soudu, proti němuž je přípustné dovolání, s výrokem, který není dovoláním dotčen (a který není přípustno zkoumat), se proto při rozhodování o dovolání projeví toliko v tom, že shledá-li soud důvody pro zrušení přezkoumávaného výroku, zruší současně i výrok, jehož sepětí se zkoumaným výrokem vymezuje právě ustanovení § 242 odst. 2 o.s.ř. (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. června 1998, sp. zn. 3 Cdon 117/96, uveřejněné pod č. 27 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1999).

Podle § 242 odst. 1 a 3 o.s.ř. dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden, tj. v daném případě v jeho měnicím výroku o věci samé (ve výroku o bytové náhradě); přitom je vázán uplatněnými dovolacími důvody včetně toho, jak je dovolatel obsahově vymezil. Z ustanovení § 242 odst. 3 věty druhé o.s.ř. vyplývá povinnost dovolacího soudu přihlídnout k vadám řízení uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a/ a b/ a § 229 odst. 3 o.s.ř. (jejich existence nebyla tvrzena a ze spisu se nepodává) a k tzv. jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241a odst. 2 písm. a/ o.s.ř.). Dospěl k závěru, že posléze uvedenou vadou je řízení v projednávané věci postiženo.

Podle § 213 odst. 1 o.s.ř. odvolací soud není vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně. Ve smyslu § 213 odst. 2 o.s.ř. může odvolací soud opakovat dokazování nebo je i doplnit, nejde-li o rozsáhlejší doplnění a lze-li je provést bez průtahů; při zjišťování skutkového stavu však nepřihlíží ke skutečnostem nebo důkazům, které byly účastníky řízení uplatněny v rozporu s § 205a nebo § 211a o.s.ř. (§ 213 odst. 3 o.s.ř.). Pro řízení před odvolacím soudem platí přiměřeně ustanovení o řízení před soudem prvního stupně, pokud není stanoveno něco jiného (§ 211 o.s.ř.). Z toho plyne, že dokazování před odvolacím soudem musí být provedeno při jednání (§ 122 odst. 1 o.s.ř.) a účastníci mají právo vyjádřit se ke všem důkazům, které byly provedeny (§ 123 o.s.ř.). Zásada, že odvolací soud není vázán skutkovým stavem zjištěným soudem prvního stupně, tedy neznamená, že by se odvolací soud mohl bez dalšího

odchýlit od skutkového zjištění soudu prvního stupně. Může tak učinit za předpokladu, že opakuje dokazování, popřípadě dokazování doplní, tedy postupuje-li v souladu s § 122 odst. 1 a § 123 o.s.ř., a dokazování provede způsobem, který pro jednotlivé důkazní prostředky stanoví § 125 a násl. o.s.ř. Jestliže odvolací soud uvedeným způsobem nepostupoval a přesto se od skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně odchýlil, trpí odvolací řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a je dán dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a/ o.s.ř.

Soud prvního stupně vyšel při posuzování otázky bytové náhrady pro žalovaného ve smyslu § 712 odst. 3 věty druhé obč. zák. mimo jiné rovněž ze skutkového zjištění, že „po rozvodu manželství, tedy od 24.6.1999, žalovaný se nepodílel na nájmem ani na zálohách za služby, které jsou spojeny s užíváním bytu, a to s výjimkou října a listopadu 1999 a února 2000“. Naproti tomu odvolací soud, aniž důkazy provedené před soudem prvního stupně opakoval, popřípadě dokazování – za podmínek upravených v ustanovení § 205a a § 211a o.s.ř. – doplnil, z uvedeného skutkového zjištění nevyšel (a ve skutečnosti je pominul). Při posuzování předpokladu důvodů zvláštního zřetele hodných ve smyslu § 712 odst. 3 věty druhé za středníkem obč. zák. totiž nepřispívání žalovaného na úhrady spojené s užíváním bytu omezil pouze na „přechodnou dobu, která časově spadala do období, kdy docházelo ke komplikovanému rozvodu manželství účastníků ...“. Z toho vyplývá, že k situaci, která v tomto ohledu existovala po rozvodu manželství účastníků – na rozdíl od soudu prvního stupně – vůbec nepřihlížel. Odvolací soud se tak při posuzování otázky bytové náhrady pro žalovaného ve smyslu § 712 odst. 3 věty druhé obč. zák. odchýlil od skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, aniž provedl (opakoval či doplnil) důkazy, na jejichž základě mohl postupem podle § 132, § 211, § 213 odst. 1 a 2 o.s.ř. správnost skutkového zjištění soudu prvního stupně zvrátit. Řízení tak bylo stíženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241a odst. 2 písm. a/ o.s.ř.).

Prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 241a odst. 2 písm. b/ o.s.ř. lze odvolacímu soudu vytknout, že jeho rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Právní posouzení věci je nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

V projednávané věci jde o úpravu práv a povinností účastníků k předmětnému bytu po rozvodu manželství. Z ustanovení § 705 odst. 1 obč. zák. vyplývá, že nedohodnou-li se rozvedení manželé o nájmu bytu, rozhodne soud na návrh jednoho z nich o zrušení tohoto práva, jakož i o tom, kdo z nich bude byt dále užívat jako nájemce. Podle § 705 odst. 3 obč. zák. při rozhodování o dalším nájmu bytu vezme soud zřetel na zájmy nezletilých dětí a stanovisko pronajímatele. Podle § 712 odst. 3 věty druhé obč. zák. v případech podle § 705 odst. 1 (o něj jde v projednávané věci) a odst. 2 věty druhé (obč. zák.) má rozvedený manžel právo na náhradní byt; soud může, jsou-li pro to důvody zvláštního zřetele hodné, rozhodnout, že rozvedený manžel má právo jen na náhradní ubytování. Předpokladem pro aplikaci § 712 odst. 3 věty druhé za středníkem obč. zák., tj. pro přisouzení jen náhradního ubytování, je existence důvodů zvláštního zřetele hodných.

Ustanovení § 712 odst. 3 věty druhé za středníkem obč. zák. patří k právním normám s relativně neurčitou hypotézou, to jest k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem, a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností (srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. června 1997, sp. zn. 2 Cdo 1493/96, uveřejněný pod č. 87 v sešitě č. 11 z roku 1997 časopisu Soudní judikatura).

Nejvyšší soud České republiky v rozsudku ze dne 9. dubna 2002, sp. zn. 26 Cdo 324/2002 (srov. rozhodnutí pod č. 222 publikace pod názvem Přehled judikatury ve věcech nájmu, ASPI Publishing, s. r. o., Praha 2003), dovodil, že lze-li z důvodu uvedeného v § 711 odst. 1 písm. d/ obč. zák. (pro nezaplacení nájmného nebo úhrady za plnění poskytovaná s užíváním bytu za dobu delší než tři měsíce) postihnout výpovědí právo nájmu bytu, navíc bez dalšího s vázaností na zajištění toliko přístřeší (srov. § 712 odst. 5 obč. zák.), musí se k uvedené okolnosti (k nepřispívání na nájmné a na úhradu za plnění poskytovaná s užíváním bytu) v řízení o zrušení práva společného nájmu bytu manžely přihlídnout alespoň při rozhodování o formě bytové náhrady ve smyslu § 712 odst. 3 věty druhé obč. zák. Jinak nájemce bytu, jemuž by mohlo být za této situace vypovězeno právo nájmu bytu, by měl, a to i ve vztahu k přisuzované formě bytové náhrady, méně práv než společný nájemce bytu při rozhodování ve smyslu § 705 odst. 1, 3 ve spojení s ustanovením § 712 odst. 3 věty druhé obč. zák.; taková osoba by totiž pro nepřispívání na nájmné či úhradu za plnění poskytovaná s užíváním bytu nebyla – na rozdíl od nájemce – nijak postižitelná. K uvedenému právnímu názoru se Nejvyšší soud přihlásil rovněž v rozsudku ze dne 16. března 2004, sp. zn. 26 Cdo 1903/2003, a sdílí jej i v projednávané věci.

Za této situace dovolací soud podle § 243b odst. 2 věty za středníkem o.s.ř. zrušil napadený rozsudek odvolacího

soudu - vzhledem k vzájemné provázanosti jeho výroků - v celém rozsahu a věc podle § 243b odst. 3 věty první o.s.ř. vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušování řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)